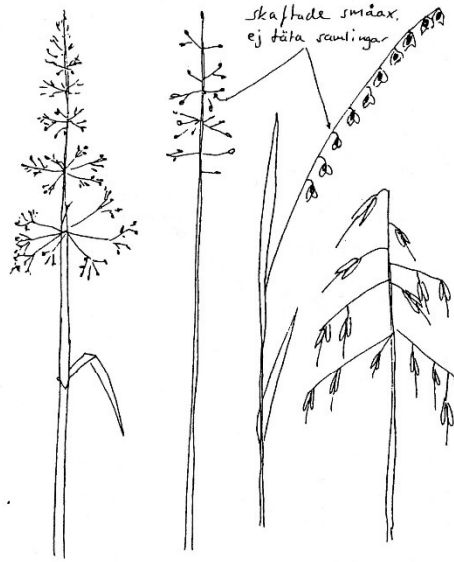

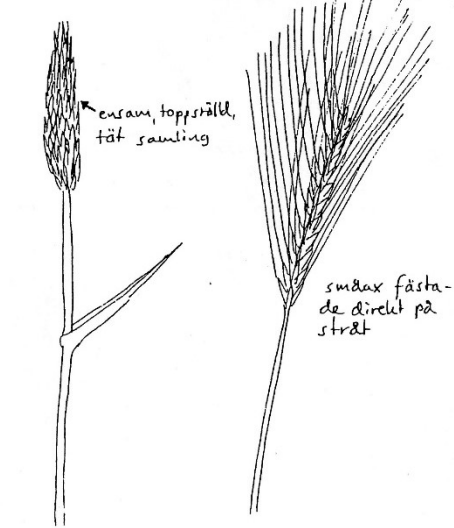

Stefan Ericsson – sammanfattning av hans översikt

- 93 -

HUVUDNYCKEL	
<p>1) Småaxen sitter på var sitt skaft, och ej i täta samlingar.</p> <p><i>skaftade småax, ej täta samlingar</i></p> <p>äkta vippgräs > A</p>	<p>2) Småaxen sitter i flera, oftast tydligt skaftade täta samlingar</p> <p><i>Täta, skaftade samlingar</i></p> <p>vippgräs med täta småaxsamlingar > M</p>
<p>3) Småaxen sitter fästade direkt på strået, eller i en ensam toppställd tät samling. Småaxen vända åt alla håll i axet, eller i fler än två rader.</p> <p><i>ensam, toppställd, tät samling</i></p> <p><i>småax fästade direkt på strået</i></p> <p>flerradiga axgräs > N</p>	<p>4) Småaxen sitter fästade direkt på strået, och i en eller två rader. (Sädesslagen har förts till "3")</p> <p><i>oskaftade småax i en eller två rader</i></p> <p>en- eller tvåradiga axgräs > R</p>

Huvudnyckel:

- 1) Småax på var sitt skaft, ej i täta samlingar – äkta vippgräs, nyckel A, B.
- 2) Småax i flera, oftast tydligt skaftade täta samlingar, nyckel M.

- 3) Småax i flerradiga ax, nyckel N.
- 4) Småax i en- eller tvåradiga ax. Nyckel R.

A: Äkta vippgräs – "specialare":

1. Nickande strå med hängande småax på rad. **bergslok**.
2. Strået har endast en ledknut, som sitter längst ner vid en lökformad bildning. Intill sitter "fjolårslökar" försedda med en liten pigg – rest av ledknut. **Blåtåtel**.
3. Högt gräs, oftast blekt, med hängande grenar med risgrynslika enblommiga småax. Blad helt släta och mycket breda. **Hässlebrodd**.
4. Högt, kraftigt gräs med mörka flerblommiga småax med rikligt med hår och mycket spetsiga blomfjäll. Typiska buckliga märken mitt på bladen – "djävulsbett". **Vass**.
5. Även myskgräs-arter, hirs-arter.

B: Övriga äkta vippgräs:

- 1) Enblommiga småax – nyckel C.
- 2) Stora, 2 – 3-blommiga småax med långa borst. Havrelika vippgräs – nyckel F.
- 3) Övriga med tvåblommiga småax – nyckel G.
- 4) Tre eller flera blommor i småaxen – nyckel I.

C: Enblommiga vippgräs:

1. Saknar hår i småaxen. "Skira" gräs med ofta rikligt förgrenade vippor. Dessa är ändå "luftiga" eftersom grenarna pekar åt alla håll. Släktena *Agrostis* (ven) och *Apera* (kösa). Nyckel D.
2. Hår i småaxen. "Täta" gräs med spetsiga vippor. Ofta kraftiga och med många blad. Vissa liknar vass. Släktet *Calamagrostis* (rör). Nyckel E.

D: *Agrostis* och *Apera*:

- 1) Saknar borst.
 - a) Extravaginala, ganska korta utlöpare.
 - i) Snärp endast 1 mm: **rödven**.
 - ii) Snärp 2 – 5 mm: **storven**.
 - b) Intravaginala utlöpare, eller intravaginala skott: **krypven**.
- 2) Har borst.
 - a) Ettårigt, utan utlöpare; **kösa**.
 - b) Fleråriga, med utlöpare:
 - i) Extravaginala skott bildar utlöpare under jord: **bergven**.
 - ii) Intravaginala skott bildar utlöpare ovan jord: **brunven**.

E. *Calamagrostis*:

1. Tuvbildande gräs med höga strån med endast 2 – 3 ledknutar. Borstet sticker långt ut ur småaxet: **piprör**.
2. Ruggar med slanka strån med 1 – 3 ledknutar. Håren i småaxet mycket korta, ofta nästan dolda. Lågt gräs med smala blad: **madrör**.
3. Ruggar med ofta greniga strån, med rikligt med blad. 5 – 6 ledknutar och påfallande slak vippa. Långa, väl synliga hår i småaxet.
 - a) Snärp > 8 mm långt, uppflisat. Bladfärg närmast blågrön. Sällan hår på bladöversidan. **Brunrör**.

b) Snärp 3- 4 mm långt. Vekare art med mer ljus grön bladfärg. Blad oftast håriga på översidan.

Grenrör.

4. Ruggar med styva strån, med blad endast nedtill. 2 – 3 (- 4) ledknutar. Långa hår i småaxen. Vippa påfallande styv. Vippan verkar uppdelad i "våningar". Kraftig art med bred vippa och smala, mycket spetsiga skärmfjäll. **Bergrör.**

F. Havrelika småax:

1. Upprätta eller utstående småax.

a) Småax bortemot 2 – 3 cm, med långa borst.

i) Kala, vanligen sträva bladslidor, gråblågrön bladfärg: **ängshavre.**

ii) Blad rent gröna, nedre bladslidor oftast finludna: **luddhavre.**

b) Småax ca 1,5 cm, med ett borst: **knylhavre.**

c) Småax höst 8 mm, flera borst: **gullhavre.**

2. Nickande småax

a) Två borst. Kalt strå. Vid mognad faller blommorna ur en och en: **flyghavre.**

b) Ett borst. Kalt strå. Vid mognad faller blommorna ej ur, utan hela småaxet: **havre.**

G. Tvåblommiga vippgräs

1. Småaxens skärmfjäll och blomfjäll genomskinliga, något flisiga i toppen. Två borst, som kan vara korta. Glänsande, tunna, genomskinliga småax. Släktet *Deschampsia* i vid mening. Nyckel H.

2. Medelstora gräs med mjuk, tät vippa. Stora småax med stora skärmfjäll och *ett* borst. Släktet *Holcus*.

a) Kort borst, håriga bladslidor: **luddtåtel.** Grårodaktig vippa.

b) Långt borst, hårig på ledknutarna: **lentåtel.**

H. Deschampsia i vid mening

1) Vippa utan tydlig centralaxel, utan i stället upprepat tregrenad (oregelbundenheter finns). Blad mycket fina, mjuka och runda i tvärsnitt. **Kruståtel.** (Numera *Avenella flexuosa*).

2) Vippa med tydlig centralaxel, varifrån grenar utgår.

a) Högvuxet gräs med stora tuvor och platta, längsveckade mycket sträva och skärande blad. Borsten når ej utanför småaxet. **Tuvtåtel.**

b) Högvuxet gräs som bildar elastiska tuvor med långa, hoprullade glatta blad. Stora, långsträckta småax, med långt utstickande borst. Vippa lång, med långa grenar som vänds ensidigt i vinden. Småax ljusa. Exponerade havsstränder. **Gultåtel.**

I. Flerblommiga vippgräs

1) små småax, närmast ovala till formen. Starkt plattade, med skarpryggade skärmfjäll. Blomfjäll spetsiga, men saknar borst. Gröe, släktet *Poa*. Nyckel J.

2) Långsträckta småax, ej starkt plattade. Ibland med avhuggna spetsar på blomfjällen. Utan borst. Nyckel K.

3) Långsträckta småax med borst. Nyckel L.

J. Släktet Poa, gröe

1) Arter med (ordentligt) plattade bladslidor eller strån.

a) Ettårigt, litet gräs, ofta något ledliggande: **vitgröe.** (I Stockholmstrakten finns även trampgröe).

b) Fleråriga mer robusta arter.

i) Ganska vekt, något tuvat gräs med nedliggande bladskott och 3 – 6 mm långt, spetsigt snärp (unikt för *Poa*): **kärrgröe**.

ii) Mycket stort gräs med mjuka, breda, tvärspetsade blad och knivbladslikt hoptryckta bladslidor: **storgro**. (I Stockholmstrakten finns även parkgro).

iii) Litet, styvt gräs med liten vippa, ofta bågböjt. Hela strået plattat och knappast ihåligt. Små tuvor med underjordiska, extravaginala utlöpare. **Berggro**.

2) Rundare strån.

a) Blomfjäll med veka nerver. Vippans grenar styva och med få småax. Därför ser den gles ut. Ofta fåblomstriga småax, och kan då med ovana förväxlas med *Agrostis* (ven).

i) Snärp 1,5 – 3 (- 5) mm. 3, 4 eller fler ledknutar. Styvhårig nedanför nedersta ledknuten.

Purpurfärgat band på blomfjällen. **Sengro**.

ii) Snärp 0,5 – 1 mm. 4 – 6 ledknutar. Helt kal nedanför nedersta ledknuten. Alltid liten vippa, ofta blek. Översta bladet styvt uppåtriktat. **Lundgro**.

c) Blomfjäll med kraftiga nerver. Vippans grenar ofta något hängande, och småaxen sitter oftast tätt samman och är stora, varför vippan ser tät ut. **Ängsgro** i vid mening.

K. Borstlösa, flerblommiga, långa småax. Runda skärmfjäll och ytterblomfjäll.

1) Småax kortare än 10 mm.

a) Blomfjällen kullriga och rundade i spetsen. Små gräs. Släktet *Puccinellia*, saltgräs.

i) Ytterblomfjäll i toppen rundade, ca 2 mm långa. Vippgrenar slutligen nedåtriktade. **Grått saltgräs**.

b) Ytteragnar trubbiga eller svagt spetsiga. Stort gräs i sumpmarker, med platta bladslidor: **jättegro**.

2) Småax längre än 10 mm.

a) Högt vattenlevande gräs med småaxen parallella med grenarna. Cylindriska 15 – 30 mm lång småax med 7 – 13 blommor. Breda, kölade blad, ibland flytblad. **Mannagräs**.

b) Ängs- och ruderatgräs med långsträckt vippa med ljusa, 10 – 20 mm långa småax. Lång vippa med få grenar fästade vid varje nod. **Ängssvingel** (numera *Schedonorus pratensis*).

c) Ruderatgräs i kraftiga ruggar, pyramidformad vippa med mörka, 20 – 35 långa småax. Vippan på "högt skaft", "en våning högre än bladmassan". **Foderlost**. (Numera *Bromopsis inermis*).

L. Vippgräs med borstförsedda långa flerblommiga småax

1) Småax med rund rygg på skärmfjällen, ej särskilt långa borst. Representanter för släktet *Festuca*, svinglar.

a) Blad ca 2 mm breda, oftast platta. Relativt stora småax (7 – 10 mm). Nickande vippa med de nedersta grenarna tämligen långa. Underjordiska utlöpare. **Rödsvingel**. Synnerligen variabel art.

b) Blad 0,6 – 1 mm breda, mycket styva och upprätt stående. Relativt små småax (7 – 8 mm). Styv och svagt grenad vippa. Inga utlöpare. Bildar stela, täta tuvor, med grågröna blad. **Hårdsvingel**.

c) Blad 0,5 mm breda, mjuka och hoprullade, bågböjda. Små småax (4 – 6 mm). Kort vippa. Strävare blad än kruståtel. Mycket täta små tuvor. **Fårsvingel**.

2) Småax med skarp rygg på tomfjällen, mycket långa borst. (Loster i vid mening).

a) Tät, mjuk vippa. Ljusa småax. Mycket mjuk och "go" att ta i. Långa borst. Variabel storlek.

Luddlost.

b) Gles, slak vippa. Mycket långa borst. **Taklost** (*Anisantha tectorum*; ännu längre borst har sandlost, *A. sterilis*).

M. Vippgräs med täta småaxsamlingar

- 1) Kraftigt gräs i ruggar. Nedersta vippgrenar korta och utstående vid blomning. Mjuka småax, oftast ljusa. **Rörflen**.
- 2) Kraftigt gräs med nedersta vippgrenar mycket långa och länge utstående. Styva småax. **Hundäxing**.

N. Flerradiga axgräs

- 1) Cylindriska ax med småaxen mycket tätt packade: Nyckel O.
- 2) Mjuka glesa eller runda ax med småaxen glest packade. Nyckel P.
- 3) Styva, spretiga tämligen stora ax med småaxen ofta glest packade och utstående. Nyckel Q.

O. Kavellika axgräs

- 1) Styvt ax med rundad topp. Småax med två styva uddlika borst och styvhåriga sidor. Axets skärmfjäll, och därmed hela axet itill formen, står kvar under vintern. **Timotej**-arter.
I Stockholmstrakten finns dels (vanlig) **timotej**, *Phleum pratense*, dels **flentimotej**, *Ph. phleoides*, med mer böjligt och uppdelat ax.
- 2) Mjukt ax med oftast avsmalnande topp. Vid böjning spretar grenar ut på ena sidan av axet. Småax med ett borst och mjuka hår. Hela småaxet ramlar av – man ser ibland strån där bara ax-skaftet är kvar. Kavle-arter, släktet *Alopecurus*.
 - a) Två arter med knäböjda, låga strån. Ganska uppblåst bladslida.
 - i) Långt borst, mer brunaktiga ståndarknappar. Allmänt ogräs. **Kärrkavle**.
 - ii) Kort borst, mer vattenlevande. Mycket uppblåsta bladslidor. Vacker gula – orange ståndarknappar. **Gulkavle**.
 - b) Två arter med raka, höga strån.
 - i) Skärmfjäll med rak spets. Allmän art, kulturmark. **Ängskavle**.
 - ii) Skärmfjäll med något utåtböjd spets. Havsstränder. Mer blågrön till färgen. **Svartkavle**.

P. Axgräs med glesa, mjuka ax

Främst vårbrodd, i våra trakter **sydvårbrodd**. Avlångt huvudlik blomsamling, med glesa, långa glänsande småax och korta borst. Blommar tidigt.

Q. Axgräs med korn-liknande ax

- 1) Kraftiga perenna tuvor med grova blådagliga blad. Stränder, vägkanter, sandfält. **Strandråg**.
- 2) Kopiöst långa borst: korn-arter (släktet *Hordeum*).
- 3) Kortare borst. Tvåblommiga småax som sitter ganska tätt. **Råg**.
- 4) Småax utan borst, 3 – 4-blommiga. Avrundade blomfjäll. **Vete**.

R. En- eller tvåradiga axgräs

- 1) En lång rad av småax som vänder åt samma håll. Kompakta tuvor av trista, till synes livlösa blad. "Trollfrisyrer". **Stagg**.
- 2) Två rader av småax, en på vardera sidan av strået.
 - a) Varje småax vridet på så sätt att småaxets kant är vänd mot strået. Detta får axet att se tillplattat ut. Släktet *Lolium*, rajgräs.
 - i) Småax med 6 – 8 blommor, utan eller med mycket kort borst. Gräsmattegräs. **Engelskt rajgräs**.
 - ii) Småax med minst 10 blommor, med långt borst. **Italienskt rajgräs**.
 - b) Varje småax vridet så att småaxets flatsida är vänd mot strået.
 - i) Strån enstaka, uppstigande från långa jordstammar. Småax utan eller med kort borst. **Kvickrot**.

ii) Höga strån i glesa tuvor. Inga jordstammar. Långa, lite krokiga borst. Lång slapt hängande stråtopp. **Lundelm.**